

Te ukeuke n anti ae Gabrielle Beberuare 2023

Tera te boutoka ae tauraoi ao te tabo raa ae ko kona ni karekea iai buokam

Te beeba ibukin rongorongo aio e katauraoi rongorongo iaon taekan boutoka aika a mwaiti ao n tauraoi nakoia ake a rootaki n te angbuaka ae Gabrielle.

Ngkana maeum e nang reke n te kabuanibwai, tareboniia 111.

Te boutoka ibukia ake a rootaki iaon Auckland

Te rongorongo ibukin te boutoka nakoia ake a rootaki n Aonon nako Auckland e bon tauraoi n ana website te Rabwata ae Kamanoaia te Botanaomata:

<https://www.civildefence.govt.nz/resources/news-and-events/news-and-events/auckland-severe-weather-what-support-is-available-and-where-can-you-get-help/>

Kaain aban tinaniku

Kaain aban tinaniku ake a tangira te ibuobuoki a riai n reitaki ma aia Embati ke Ai Komitin.

Rongorongo ibukin te reitaki e kona ni kuneaki n <https://www.mfat.govt.nz/en/embassies/>

Taan roko i Nutiran a riai n reitaki ma te tia kabomwi ibukin te mwamwananga ngkana mwanangaia e a tia n rootaki.

E a uki ngkai te Tabo ibukin Kamanoaia te Botanaomata

A uki ngkai taabo ibukin Kamanoaia te Botanaomata n aono nako ake a rootaki ibukia naake a tangiria ni kamwaingaki ao aki kona n tiku ma raoraoia ke aia whānau. Taioaka ni uoti bwaai aika a kakawaki ake kona kainanoi, n raonaki ma te bwainaoraki, kunikaim aika mamaten ao aia bwai ngooro.

Ibukin karinanan araia Taabo ibukin Kamanoan te Botanaomata aika kakaboouaki n taaninako, kawara ana website am Civil Defence Emergency Management.

Ibukia ake aki kona n karekea rokoia n te Tabo ni Kamanomano ibukia te Botanaomata, taiaoka reitaki ma ami rabwata ae te Civil Defence Emergency Management n ami aono.

<https://www.civildefence.govt.nz/find-your-civil-defence-group/>

Te buoka te mwane man Work and Income

E tauraoi te boutoka ao te ibuobuoki ngkana ko a tia n rootaki ni korakoran te bong buoka ae nako aio.

E rangi ni bati te kawai ae Work and Income e kona ni ibuobuoki iai, ao ti kona n tuangko kawaim ae eti ni kaeti ma am kanganga. E aki kainanoa ae iai te mwane ae ko kakarekea man te tautaeaka.

Ni kanganga aika a karina, Work and Income e kona ni ibuobuoki ma boon bwaai ngkana akea riki am anga teuana ni bwakamwane.

Work and Income e kona ni buokiko ma:

- boon am bwainaoraki
- rabunan am kainiwene
- te amwarake
- boon am iti
- karaoan ke onean mwiin am bwai aika a maeu man te iti
- buan am karekemwane ibukina bwa ko aki kona ni mwakuri.

Work and Income e katauraoi naba aeka ni ibuobuoki tabeua n aron te buoka n te mwane ao te ibuobuoki ni kabwakaan kabanemwane ake a irekereke ma am auti.

Aia kanganga aomata n tatabemania a kakaokoro, ngaia are tera are kona kona ni karekea e na bon taraaki ma am kanganga. Kona manga bae ni kabooa mwin te mwane anne ni kaeti ma am kanganga.

Website: <https://www.workandincome.govt.nz/eligibility/urgent-costs/index.html>

Tareboonia 0800 400 100 ibukin buokam n am kabanemwane n te tai ae karina aio man 7am–5pm Moanibong nakon Kanimabong, ao man 8am–5pm n te Kaonobong.

Te baronga ni Māori / Aia boutoka te baronga ni Iwi

Mwangan nako te Civil Defence Emergency Management ngaia are e bweena aron te waaki ma taian iwi, hapu ao baronga ni Māori nako n taabo ake a rootaki. Aio are kanoana naba te ibuobuoki are e tangira te kamatebwai, katauraoran bwaai, ni kaineti ma mwakuri ni kaeka te kanganga ao babarongan taian rongorong. Te Puni Kōkiri ao rabwata riki tabeua a bon anga aia ibuobuoki nakon te waaki aio.

Te boutoka ibukiia kaain Tebetebeke

Te Botaki ni Mwakuri ibukia Kaain Tebetebeke bon ngaia ana tia kaeti te Uea iaon kainibaire ao waaki riki tabeua ake a taketena katamaroan baika a kantaningaki ibukia ana botanaomata Tebetebeke iaon Aotearoa. Iai ara reitaki ae rangi ni korakora ma te baronga nako aika kaain Tebetebeke ni kabuta te aba ao te mwaatai ae ikawai raoi n atai aia katei aomata man Tebetebeke ma aroaroi aika a raroai ake bon iai aia roroti nakon te kainibaire ibukia te botanaomata, burokuraem, ao babaire ibukin tieweti a roota Tebetebeke Aotearoa.

Te Botaki ni Mwakuri ibukia Kaain Tebetebeke a rangi ni kakamwakuri ni karoko irouia taan kairiri n Tebetebeke, baronga, ao taan mwakuria te tieweti n rikoi rongorong.

Ngkana ko kainanoa te ibuobuoki taiaoka emeeri contact@mpp.govt.nz ke ni kawara www.mpp.govt.nz

Aia boutoka kaain te baronga ma reeti

Te Botaki ni Mwakuri ibukin Baronga ao Reeti n Aomata a bon kakanakoi reitaki aika a bati nakoia baronga nako are e na katerei ibuobuoki aika ana tauraai ibukia inanon bong rake aika imwaia.

Te Botaki ni Mwakuri Ibukia Reeti n Aomata e na bon teimatoa n rereitaki ma rabwata ni kakoaua bwa kainano aika kana okoro e na riai n reke nakoia reeti n aomata ni baronga n aron te kainano iaon te taetae, te tabo ni maeka ae katau ma kateia, te amwarake, ao mwawa ibukin te tataro.

Te boutoka nakoia Aomata ake iai Toaraan Rabwataia

Whaikaha – Botaki ni Mwakuri ibukia Aomata ake iai Toaran Rabwataia a tia n tuangaki Aomata bwaai aika a oti inano:

- Ngkana ko rootaki n arom n aomata, taiaoka n reitaki ma te tieweti ibukin kanganga aika a karina iaon 111. Ngkana iai am kanganga n am kakauongo ke n te taetae iaon te tareboon, kata te 111 TXT ae te tieweti ibukin te reitaki ma Taan Tiriai, Amburanti ke Bureitiman: <https://www.police.govt.nz/111-txt>
- Taian aomata aika iai toaran rabwataia ao whānau a kona n reitaki ma Whakarongorau Aotearoa, New Zealand Telehealth Services ngkana ko kainanoa te buoka iaon 0800 111 213, Text 8988. Ke rinnakoia man te New Zealand Relay Service n www.nzrelay.co.nz.
- Ngkana kona nakon te Tabo ni Kamanomano ibukia te Botanaomata ma te kamea ae te tia kairira te kawai, ao ko riai ni kairia. Taioaka ni uringi bwaai aika a kakawaki ake kona kainanoi, n aron bwaai aika a maiu man te iti, bwainaoraki, kunikaim aika mamaten ao aia bwai ngooro.

Tararuan mweraoia maan

Am man bon tabem. Ko riai ni karinia ibuakon am baronga ibukin te tai are e na riki iai te kanganga.

- Ngkana kona mwaing nako, uotia am man – ngkana ko kona ni karaoia n te aro ae mano – ke uotia nakon te tabo ni katantan ae mano.
- Ngkana kona katikuia am man imwim, kakoaua raoi bwa a mano ao iai katanaia tao itinanikun ke inanon am auti.
- Ngkana iai am man ke am aoti aika a mena inanon ooia irarikin kawain te ran ae e na kona n taainako ni iebaba (raanga n ran ae uarereke, karaanga ao a bati riki.), kamwaingiia nakon ae rietata riki.

Ibukin riki rongorongona noora ana rongorongo te Ministry for Primary Industries (MPI): Maan aika a rootaki n te iabubuti – www.mpi.govt.nz/animals-in-emergencies

Raraoma ibukin mweraoia maan

Taiaoka reitaki ma te CDEM Group n am aono ni karini am tabeaianga ibukin mweraoia maan. MPI e na bon rimwi nako tareboon ibukin mweraoia maan.

<https://www.civildefence.govt.nz/find-your-civil-defence-group/>

Te mwakuri ni kuakua ibukiia maan

Ngkana am man a kainanoa te bwainaoraki ibukia maan, reitaki ma am kiriniki ibukia maan.

Taian man

Ibukin bubuti ibukin ibuobuoki ma maan, te aba ae mwawa ke kanaia tareboonia **Federated Farmers** iaon **0800 FARMING (0800 327 646)**

Te kabomwi ibukin te uruaki ao karinan am bubuti ibukin te kabomwi

Ngkana mwengam, am kaa, ke kanoana a uruaki imwin buakan kanoan te bong, rawei tamneia imwain ae ko kamwaingi ke ni karaoa te uruaki nakon am bwai n aki akaka ao ribotin nakon te kabwana ibukin te kabomwi n tai ae waekoa. Ko ti kainanoa ae kona reitaki ma am kambwana ni kabomwi ao ana tuangko bwa tera bwaai aika ko kainanoi ni karaoi imwina, e kanga arom ni karina am tangtang – ao ngkana e konna – e na kaanga aron mwakurin te EQ Cover n te Toka Tū Ake EQC.

Ngkana ko tangiria ni karika mwengam bwa e na mano, itiaki, mano, ao ni mano man te ang ao te karau, taiaoka n tau mwiin mwakuri ake a karaoaki, rawe tamnei n aron are ngkoa ao ngkai, ao kawakini katoton mwiin am kabanemwane.

Ngkana e aki kamanoaki am auti ibukin te kabomwi ma a kamanoaki bwain nanona ibukin te kabomwi, ao maroro ma te tia mwakuri n te tabo ni kabomwi bwa tera bwaai aika a kamanoaki ibukin te kabomwi. Kakoaua raoi bwa ko rawei am tamnei aika mwaiti ao ni karaua ni karaoa raoi am taua ni mwi ae tikiraoi imwain ae ko karenakoi itinaniku, n te tabo are e angaraoi.

Taeka ni ibuobuoki aika akea booia ao ni inaomata a bon tauraoi rinanon te [Residential Advisory Service](#) (RAS) ae mwakoron te MBIE e bon katauraoi taian mwakuri boutoka ao n tuangiia aroia taan bwaibwai n te mweenga ake a borauakina aia bubuti ibukin te kabomwi ni kaoka aron te uruaki are e reke man te bwai are e riki. Ko kona n reitaki ma info@advisory.org.nz ke tareboonia 0800 777 299, 03 379 7027 ibukin rongorongona riki.

EQCover ibukin te bwai ae riki aio

EQCover e katauraoi bwaai aika inano aikai:

- Ana urubwai mwaingin te aba, EQCover e tauraoi ibukin uruaki nakon auti ao te aba
 - ngkana te auti e uruaki man mwaingin te aba, ao te kabomwi e tauraoi ni kaeti ma katautauan boon te kateitei (mai ieta \$150k ke \$300k, ni kaeti ma manga kabouuan te bong n namwakaina n te boraraoi)
 - kabomwi ibukin te onobwai ke manga kaokan te aba ibukin te maeka n arona ni kawai, ni irekereke ma boon te aba are e aki kamanoaki ibukin te kabomwi.
- Te urubwai man te iebaba ao te buaka, e ti kona EQCover ibukin taian aba ake a kamanoaki ibukin te kabomwi, ma taan mwakuri ibukin te kabomwi ake a kona ni katauraoa te kabomwi ibukin mweenga.
 - kamwaingan maangen te iebaba n ai aron te bwariko n tano man ana mwakuri te karaanga ao aroka ake a bwaka.

Taian bubuti ibukin kabomwi nakon te aba e na kona ni maan rinanoaia ao te reitaki imarenaia aomata ake a rootaki ma aia tia kabomwi e rangi ni kakawaki. Rongorongo ake ana ananga ni bongana ibukia taan bwaibwai ni mweenga a oti n te link ae inano:

Kairan kawaim ae tabangaki

- [Kairan kawaia taan bwaibwai n te mweenga nako EQCover](#) – taraana ae tabwanin bwa e kanga aron mwakurian te EQCover, ao e na kanga aron bubuti nako EQCover ni kakoroaki nanoia.
- [Kairan kawaia taan bwaibwai n te mweenga nakon te Aba ni Maeka](#) – taraana ae tabwanin bwa e kanga aron mwakurian te EQCover ibukin aba ni maeka ake a kamanoaki ibukin te kabomwi, tera ae e aki ao ae kamanoaki

Kairan te kawai aika okoro aroia (aikai a kona ni boretiaki, ngkana a kainanoaki)

- [Kabomwi ibukin te aba – Buaka ao te iebaba](#) beeba n rongorongona – e kanga mwakurian te EQCover ibukin te uruaki man buaka ke iebaba ibukin aba ni maeka ake a kamanoaki ibukin te kabomwi
- [EQCover – bubuti ibukin te kabomwi n te aba](#) beeban rongorongona – mwaneka ake ana touaki ni karaoran te bubuti ibukin kabomwi nakon te aba, aomata ake a rekereke ma ngaia ao e kanga aron warebwaian te kabomwi

Rongorongo ibukia taan tangoa te auti

Ngkana ngkoe te tia tangoa te auti ke te tia bwaibwai n te auti ae tatangoaki, ao ko kona ni kunei rongorongona n angataim ao kabaeam n www.tenancy.govt.nz ke rinanon te tareboon 0800 TENANCY (0800 836 262).

Taian reirei ao taabo n reirei ibukia ataei ake a uarereke

Kairan te kawai ibukin te kanoan te bong buaka e tauraoni n ana website te Reirei ao e na kakaboouaki inanon bibitakin te tai ma kanoana, taiaoka n tuoia te web page ibukin rongorongona aika a kakaboouaki: [Taeka ni ibuobuoki ao kairiri n te tai are e a korakora te bong buaka – Education iaon Nutiran](#).

Ti kaungaia kaaro ao taan tararua bwa ana reitaki ma aia reirei ke reirei ibukia ataei ake a uarereke n tuoia bwa a rootaki naba ni korakoran te bong buaka ae e riki ao ningai ae ana uki iai. Te Botaki ni Mwakuri ibukin Reirei e boutokai ni kabane reirei ao aia reirei ataei aika a uarereke n aia waaki ni buokia n okira aroia man te bwai ae e riki.

Taian Mwakurini Kuakua

Botaki ibukin mwakuri ni kuakua a teimatoa ni katauraoa te mwakuri ni kuakua ngkana ko kainanoia.

Ni kabane onaoraki, ni ikotaki ma tabo ni mwakuri ake a kakainanoaki n te tai ae tawe ana teimatoa ni uki. Ngkana ko a rangi n aoraki ao ni kainanoa te mwakuri ni kuakua ae kataweaki taiaoka, **taiaoka tareboonia 111**.

Ibukin kainano ake aki bati ni kakaiaki ao ni uarereke kainanoan te mwakuri ni kuakua ae kataweaki, aomata a kona n teimatoa n tatarebonia aia taokita n tai naba anne. Taian tareboon ana bon teiakinaki 24 te aoa, inanon aoan te mwakuri ke imwin ana aoa ni mwakuri te taokita. Angiina taokita ake a ukuki n tokin te wiiki (weekend) a bon kona naba ngkai n uki n aron ae taneiai te aba iai.

Ibukin taian raraoma aika a kataweaki ma aki kakaiaki marurungia ngkana e aki tauraoni ke akea am taokita, reitaki ma am tabo ibukin kabuanibwai ao te onaoraki. Rinanin nako aikai a bane ni iai n te [Healthpoint](#). Taian tabo ni bwainaoraki a kona ni buokiko ngkana akea am beeba ibukin am bwainaoraki mai iroun te taokita. Karinanin araia taabo ni bwainaoraki ake a uki a kona ni kuneaki n [Healthpoint](#).

Ibukin te ibuobuoki ae tabangaki iaon te marurung ke, ngkana ko aki ataiia raoni bwa iaa te tabo ae kona nako iai ni kakaea buokam, tareboonia Healthline 0800 611 116.

Ibukin te ibuobuoki iaon te raraoma, te taonaki n te rawawata, tareboonia ke taibina am rongorongo ae Need to Talk? iaon te nambwa ae 1737 ibukin taetaem ma te kauntiera ae mwaatai, 24 te aoa ni katoa bong, ao 7 te bong ni katoa wiiki. Aomata a bon kona naba ni karekeia aia taan mwakuri ake a bon taneiai ma ngaiia ibukin te kuakua ibukin te boutoka.

Taiaoka rangi ni bwaina te taratara raoi ngkana ko mwamwananga bwa e kona ae iai kawai aika a bon teimatoa ni in; tuoa kawaim ane imwaim ni kakoaua raoi bwa kawaim e uki ao e mano n te kabonganaki.

Maiuraoi

Te rongorongo ae e oti inano e na ibuobuoki nakoim ibukin maiuraom.

Bongan ane e na tau te matu inanon taai ni kakaewenako aikai

- Aikai kairan kawaim aika tikiraoui: <https://www.healthnavigator.org.nz/healthy-living/sleep/sleep-tips/> (aio bon te tabo ae tabangaki DHB ibukin te marurung ae e a tia ni kariaiakaki)

Kakawakin ae e riai ni kabwarabwaraki bwa tera te bwai ae riki nakoia ataei – te maroro ao te ongora nakoia

- Aikai karain kawaim aika tikiraoui: <https://www.kidshealth.org.nz/coping-natural-disaster>

Marurungin te kaburoro

- a. Te raraoma e bon rangi ni kabuta n tain te kanganga aika karina n aron te iebaba ao te kamwaingaki. Aio bon te kaeka nakon taai ni kanganga ae e rangi ni karika te rawawata n te iango. Te maroro nakoia aomata ao buokakia tabemwaang e na bon rangi ni buoka te rawawata ao n rangi ni bonanga.
- b. Ngkana ko tangiri riki ibuobuoki ibukim ao ibukiia riki tabeman:
 - a. tareboonia am taokita, ke taokita ake a mwamwakuri imwin aoan te mwakuri ke te Healthline iaon 0800 611 116
 - b. tareboonia te nambwa ae akea boon ke kanakoa am rongorongo ae taibinaki nakon 1737 ibukin taetaem ma te kauntiera ae mwaatai
 - c. n tain te kanganga ae e karina, tareboonia 111

Te kaitiaki imwin te iabubuti

E rangi ni kakawaki bwa kona kaitiaka ao ni kamwaua am auti ao bwaai ni kabane ake inanona. Te raanganako n ran e kona ni uota te ran ae bareka ke n tia ni kabonganaki ao bwaai riki tabeua aika a kakamaku ake a kona ni kamwaraea mwengam.

- Ngkana miitan am kaeti e a tia n rootaki n te ran ke te maange, reitaki ma taan kakabonakoa te kaeti.
- Mwakuri n taainako ma te mano ngkana ko kaitiaki imwin te ieka man kabongan ane onea ni kamanomano ao ni karaua n teboka baim imwin te kaitiaki ao imwain tautauan te amwarake.
- Kararoaia ataei ao maan man taabo ake a tia ni iekaki ni karokoa ae a tia ni kaitiaki ao ni mano.

- Rawei tamnein raon tamnei ake a maeu iaon uruaki nako ao bwaai ake a tangira kamwawaia imwain karaoan te kaitiaki, ibukin karaoan te kabomwi.
- Kaitiaka, kanakoa te ran, ao kamwaua te ran are inanona n te tai ae waekoa. Kaotinakoi ni kabane bwaai aika a mwaimwai ake a kona ni kamwaingaki – rabunan aontano, bwain nanon te auti, rabunan nako te kainiwene, taian onea, ao a bati riki., ao kaotinakoi nako tinaniku ibukin tawakiiia ngkana e a raoi te bong anne.
- Karenakoi ni kabane amwarake ao ran ni mooii ake a tia n rootaki n ranin te taonako, n raonaki ma bwaai ake a mena n te konteina.
- Tai kang kanoan am onaroka ngkana e rootaki naba n te ieka tanona. Kaitiaki ao kamwaingi maange ao bururua am onaroka ma te raim.